Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Doprinos akademika Mirka Pejanovića razvoju politologije (povodom 80. godišnjice života i 40 godina naučnoistraživačkog rada): Jubilej

Cvitković, Ivan

2025

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/849

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/

DOI: 10.5644/PI2025.221.20

NAUČNI DOPRINOS AKADEMIKA PROF. DR. MIRKA PEJANOVIĆA KROZ SARADNJU S MEĐUNARODNIM INSTITUTOM ZA BLISKOISTOČNE I BALKANSKE STUDIJE (IFIMES)

Zijad Bećirović
vanredni profesor, direktor
Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES), Ljubljana
zijad.becirovic@ifimes.org

Apstrakt: Akademik prof. dr. Mirko Pejanović, kao istaknuti naučnik i politički djelatnik, dao je trajan doprinos razvoju savremene političke misli i institucionalne transformacije Bosne i Hercegovine. Njegova višedecenijska saradnja s Međunarodnim institutom za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) iz Ljubljane oblikovala je značajan segment naučnog razumijevanja postdejtonskog razvoja BiH, procesa demokratizacije i euroatlantskih integracija. Pejanovićev teorijsko-praktični pristup ističe se insistiranjem na građanskom modelu države, etičnosti u politici i akademskom dijalogu zasnovanom na empirijskim istraživanjima i interdisciplinarnosti.

Ključne riječi: Mirko Pejanović, IFIMES, Bosna i Hercegovina, ZAVNOBiH, Dejtonski sporazum, političke reforme, pluralizam

Uvod i biografski kontekst

Akademik prof. dr. Mirko Pejanović (1946) jedan je od najistaknutijih političkih i akademskih mislilaca Bosne i Hercegovine, s više od četiri decenije angažmana u političkim naukama, međunarodnim odnosima, lokalnoj samoupravi i državnoj politici. Kao član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine (1992–1996) i profesor politologije na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, razvija perspektivu koja povezuje teoriju i praksu političkog djelovanja.

Pejanović je bio aktivni sudionik jednog od najtežih perioda u modernoj historiji Bosne i Hercegovine. Tokom ratnog perioda dao je poseban doprinos očuvanju države i njenog multietničkog, multireligijskog i multikulturalnog bića, naglašavajući da snaga zemlje leži u jedinstvu kroz različitosti.

Period odbrane teritorijalnog integriteta i političkog identiteta Bosne i Hercegovine tokom rata (1992–1995) zauzima posebno mjesto u Pejanovićevom naučnom opusu. On taj period interpretira ne samo kao borbu za opstanak države, već i kao odbranu ideje multietničnosti, suživota i demokratskih vrijednosti na kojima je Bosna i Hercegovina historijski utemeljena. U svojim analizama detaljno razrađuje *Platformu Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine za djelovanje u ratnim uvjetima*, dokument koji je definirao koncepciju političkog otpora, odbrane i očuvanja jedinstva države. Ova platforma, prema Pejanoviću, predstavlja i normativni i moralni okvir državotvornog otpora agresiji, jer se temeljila na očuvanju građanskog i multietničkog karaktera države.

Saradnja s Međunarodnim institutom za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) započela je 2002. godine. Pejanović aktivno doprinosi istraživanjima o post-konfliktnoj stabilizaciji Balkana, razvoju političkog pluralizma i međunarodnim odnosima u regionu. IFIMES, sa sjedištem u Ljubljani, funkcioniše kao akademski i istraživački institut posvećen analizama političkih, sociooloških, ekonomskih i društvenih procesa te međunarodnih studija u jugoistočnoj Evropi i Bliskom Istoku, te ima savjetodavni status pri ECOSOC/UN (New York) od 2018. godine. Institut je izdavač međunarodne naučne revije *European Perspectives*.

Akademski rad i saradnja s IFIMES-om

Akademik Mirko Pejanović u svom bogatom naučnom opusu temeljito istražuje koncept državnosti Bosne i Hercegovine, prateći njen razvoj kroz ključne historijske faze i političke prelomnice. Polazeći od odluka i nasljeđa Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH), analitički sagledava procese političke pluralizacije, nastanak višestranačja i složene okolnosti disolucije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Posebnu pažnju posvećuje periodu referenduma o nezavisnosti, u kojem su građani svih etničkih i vjerskih skupina učestvovali u odlučivanju o budućem državnom statusu, što Pejanović utemeljuje kao izraz političke volje građana i kontinuitet državnosti započet još Prvim zasjedanjem ZAVNOBiH-a 1943. godine.

Kroz saradnju s Međunarodnim institutom za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES), Pejanović je značajno doprinio razvoju istraživačkih programa instituta, kombinujući teorijsku analizu, empirijsko istraživanje i primjenu metodologija za sagledavanje kompleksnih političkih i društvenih procesa, s posebnim fokusom na postdejtonsku Bosnu i Hercegovinu, euroatlantske integracije i institucionalni razvoj. Njegova ekspertiza omogućila je kreiranje projekata koji integrišu politološke,

historijske, pravne i sociopolitičke aspekte, pružajući rigorozne modele istraživanja, dok je istovremeno njegov interdisciplinarni pristup pokazao kako naučna ekspertiza može doprinijeti stabilnosti države u složenim postkonfliktnim uslovima.

Pejanović kontinuirano ističe važnost rigorozne naučne metodologije, ali i njenih ograničenja u analizi političkog razvoja Bosne i Hercegovine, naglašavajući da "samo kroz rigorozno naučno istraživanje i interdisciplinarni pristup možemo razumjeti složene procese koji oblikuju političku stvarnost Bosne i Hercegovine i Balkana." Njegov pristup integriše politološku, sociološku, pravnu i historijsku dimenziju istraživanja, kreirajući integralni model razumijevanja razvoja države i društva u postkonfliktnim uslovima.

U okviru kvalitativne metodologije korišteni su sljedeći pristupi:

- Analiza primarnih dokumenata: Dejtonski mirovni sporazum, platforma Predsjedništva Republike BiH, ZAVNOBiH dokumenti i entitetski ustavi.
- Analiza sekundarnih izvora: naučni radovi, knjige, istraživački izvještaji IFIMES-a i drugih relevantnih instituta.
- Sadržajna analiza: kvantifikacija i kategorizacija ključnih tema, pojmova i političkih odluka kroz historijske dokumente.
- Diskurzivna analiza: istraživanje načina na koji politički i akademski diskurs oblikuje razumijevanje postdejtonskih reformi i pluralizma.

Primijenjena je i komparativna metodologija, koja uključuje uporednu analizu političkih sistema, dinamiku reformi kroz vrijeme i studije slučaja (npr. reforma Oružanih snaga BiH i "Aprilski paket" amandmana).

Od empirijskih metoda korišteni su: anketni podaci, intervjui s relevantnim političarima, akademicima, članovima IFIMES-a i mladim istraživačima te analiza publikacija i citiranosti, što omogućava kombinaciju teorijske rigoroznosti i praktične validacije nalaza.

Njegov angažman u IFIMES-u uključuje osnivanje i članstvo u Savjetu instituta s doprinosom kreiranju istraživačkih prioriteta, objavljivanje radova u publikacijama instituta i međunarodnoj reviji *European Perspectives*, kao i aktivno sudjelovanje na međunarodnim konferencijama, okruglim stolovima i savjetovanjima. Njegovi radovi u publikacijama IFIMES-a ističu se spajanjem empirijske analize i komparativne metodologije, pokazujući kako specifičnosti bosanskohercegovačkog političkog sistema koegzistiraju s univerzalnim izazovima demokratske tranzicije.

Kroz komparativnu analizu s procesima u regionu, Pejanović posebno naglašava spajanje historijske i pravne argumentacije s analizom modernih političkih fenomena – političkog pluralizma, institucionalnog kontinuiteta i reformskih procesa – pružajući time ključni uvid u državnost Bosne i Hercegovine kao dinamičan, evolutivan i demokratski proces te istovremeno stvarajući model koji može poslužiti kao osnova za razumijevanje složenih političkih i društvenih fenomena u ukupnom balkanskom kontekstu.

ZAVNOBiH i institucionalni kontinuitet

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH[1]), održano 1943. godine, predstavlja temelj modernog institucionalnog razvoja BiH. Pejanović u radu "ZAVNOBiH i kontinuitet razvoja državnosti Bosne i Hercegovine u XX i XXI stoljeću" (2005a) naglašava: "ZAVNOBiH je definisao osnovne principe multietničke države, postavljajući temelje za kasniji ustavni okvir koji osigurava ravnotežu među narodima i entitetima."

Ovaj događaj nije samo simbol političkog oslobođenja već prelomna tačka u kreiranju koncepta multietničke državnosti koja uključuje Bošnjake, Srbe i Hrvate i ostale građane Bosne i Hercegovine.

Na Trećem zasjedanju ZAVNOBiH-a, u oslobođenom Sarajevu 1945. godine, ZAVNOBiH prerasta u privremenu Narodnu skupštinu i donosi Zakon o formiranju Prve narodne vlade Federalne Bosne i Hercegovine.

Ustavno definisanje državnosti Bosne i Hercegovine na principima ZAVNOBiH-a izvodi se usvajanjem Prvog ustava Bosne i Hercegovine u Ustavotvornoj skupštini Federalne Bosne i Hercegovine 1946. godine. Od tada Bosna i Hercegovina egzistira kao narodna država republikanskog oblika.

Politički razvoj Bosne i Hercegovine: kontinuitet, institucije i savremeni izazovi

Politički razvoj Bosne i Hercegovine tokom 20. i 21. vijeka oblikovan je historijskim, etničkim, religijskim i međunarodnim faktorima. Tokom disolucije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Bosna i Hercegovina ulazi u proces odlučivanja o svojoj političkoj budućnosti. Akademik Pejanović u svojim istraživanjima obrađuje kontinuitet državnosti, ključne historijske događaje i institucionalne transformacije i reforme koje su definisale savremenu političku strukturu zemlje, omogućavajući dublji uvid u procese koji oblikuju funkcionalnost države i regionalnu stabilnost.

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH), održano 1943. godine, predstavlja temelj modernog institucionalnog razvoja BiH. Pejanović u radu "ZAVNOBiH i kontinuitet državnosti Bosne i Hercegovine kroz 20. i 21. vijek" naglašava njegovu važnost jer je definisao principe multietničke države i postavio temelje za kasniji ustavni okvir koji osigurava ravnotežu među narodima i građanima. Na Trećem zasjedanju ZAVNOBiH-a 1945. godine u Sarajevu, Vijeće prerasta u privremenu Narodnu skupštinu i donosi Zakon o formiranju Prve narodne vlade Federalne Bosne i Hercegovine. Prvi ustav BiH usvojen 1946. godine institucionalizovao je principe multietničkog suživota, ravnopravnosti naroda i građana te demokratskog učešća u vlasti, čime Bosna i

[1] Održana su ukupno tri zasjedanja ZAVNOBiH-a.

Hercegovina postaje narodna republika unutar tadašnje Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Ovaj ustavni okvir nije imao samo simbolički značaj već je stvarao realne pretpostavke za izgradnju političkih institucija koje odražavaju složenu etničku i religijsku strukturu zemlje. U okviru socijalističkog poretka razvijao se sistem u kojem su, i pored jednopartijske dominacije, njegovana načela društvene jednakosti, solidarnosti i suživota različitih zajednica. Time su postavljeni temelji za kasniji proces demokratizacije i političkog pluralizma, koji se u punom kapacitetu razvija krajem 20. stoljeća. Kako ističe Pejanović, ova faza institucionalnog razvoja imala je dugoročno presudan značaj za formiranje savremenog političkog identiteta Bosne i Hercegovine, omogućujući postepeno oblikovanje pravnog sistema unutar kojeg su se regulirali odnosi među etničkim i političkim grupama te postavljajući osnovu za uvođenje višestranačkog sistema i razvoj pluralizma.

Savremeni politički razvoj dodatno potvrđuje kontinuitet državnosti. Odluka Skupštine Republike Bosne i Hercegovine o raspisivanju republičkog referenduma donesena je 25. januara 1992. godine, a referendum je održan 29. februara i 1. marta iste godine. Referendumsko pitanje, formulisano kao: *Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive?* reafirmira principe Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a, zasnovane na zajedničkom životu i ravnopravnosti svih naroda i građana. Pejanović ističe da proces obnove državnosti od 1943. godine, preko ustavnih i političkih odluka socijalističkog perioda, do uspostave nezavisne države 1992. godine, predstavlja kontinuirani razvoj bosanskohercegovačkih institucija.

Istovremeno, historijski kontinuitet mora biti nadograđen savremenim političkim, ekonomskim i društvenim reformama koje osiguravaju dugoročnu stabilnost, efikasnost i otpornost države. Zaustavljanje etnonacionalnih politika koje fragmentiraju društveno tkivo i usporavaju demokratski i institucionalni razvoj je nužno, dok afirmacija političkog pluralizma zasnovanog na građanskim, a ne etničkim osnovama stvara preduslove za demokratizaciju političkog sistema i prevazilaženje podjela koje koče napredak Bosne i Hercegovine.

Postdejtonske reforme, ustavne prilagodbe i razvoj političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini

Postdejtonski period predstavlja jednu od najznačajnijih i najosjetljivijih faza institucionalnog, političkog i društvenog razvoja Bosne i Hercegovine, obilježenu procesom izgradnje i konsolidacije demokratskih institucija, jačanja vladavine prava i stvaranja održivog političkog sistema sposobnog da osigura stabilnost i razvoj države. Pejanović u svojim brojnim radovima, posebno onima objavljenim u okviru IFIMES-a, pruža sveobuhvatnu analizu ovog perioda, sagledavajući složenost

implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma (1995) i njegov višedimenzionalni utjecaj na demokratizaciju, razvoj političkog pluralizma i euroatlantske integracije.

Dejtonski mirovni sporazum, iako prvenstveno zamišljen kao instrument za okončanje rata, otvorio je prostor za afirmaciju političkog pluralizma kroz jačanje građanskih stranaka i proces euroatlantskih integracija. Sporazum je stvorio složen, višeslojni sistem vlasti koji uključuje dva entiteta – Federaciju BiH i Republiku Srpsku – te Brčko distrikt, čime je postignuta ravnoteža između očuvanja teritorijalnog integriteta države i zaštite interesa konstitutivnih naroda. Pejanović naglašava da, iako sistemski problemi poput korupcije, slabe vladavine prava i masovnog odlaska mladih i obrazovanih ljudi i dalje otežavaju reforme, Dejtonski okvir sadrži institucionalni potencijal za demokratsku evoluciju kroz jačanje institucija države, građanskog društva i stranaka orijentisanih prema evropskim vrijednostima.

Proces političke pluralizacije tokom 1990-ih odvijao se u složenim društveno-historijskim okolnostima raspada SFRJ i formiranja etnički definisanih stranaka: SDA, HDZ BiH i SDS. Te stranke su na prvim višestranačkim izborima preuzele ulogu ekskluzivnog zastupnika svojih naroda, fragmentirajući biračko tijelo i uspostavljajući etnički pluralizam koji je obilježio politički pejzaž. Pejanović ističe da pojava građanskih stranaka otvara prostor za inkluzivniji oblik političkog djelovanja, promovišući demokratske vrijednosti, vladavinu prava i kulturu dijaloga, ali nacionalizam i secesionističke tendencije Republike Srpske ostaju trajna prijetnja miru i stabilnosti.

Transformacija stranačkog sistema iz etničkog u građansko-interesni, prema Pejanoviću, predstavlja ključni pravac postdejtonskog političkog razvoja, omogućavajući stabilnost institucija, efikasno donošenje odluka i razvoj funkcionalne demokratije. Dejtonski ustav formalno osigurava stabilnost države, ali kompleksan institucionalni sistem i višestruki nivoi političke kontrole često dovode do paralize institucija i institucionalne stagnacije. Ustav zasnovan na etničkom pluralizmu otežava konsenzus o reformama, što dovodi do "permanentne krize ekonomskog, socijalnog i političkog razvoja". Pejanović predlaže duboku transformaciju ustava u moderan okvir koji stavlja građanina u središte političkog sistema, omogućavajući funkcionalnu i samoodrživu državu.

U tom kontekstu, postdejtonske ustavne reforme zahtijevaju postupnost, jasno definirane faze i dugoročno strateško planiranje. Prema Pejanoviću, prva faza trebala bi redefinisati položaj i nadležnosti državnih institucija, na primjer kroz "Aprilski paket" amandmana iz 2006. godine, u okviru euroatlantskih integracija. Promjena unutrašnje teritorijalne organizacije, zasnovane na dvoentitetskom ustrojstvu, zahtijeva međunarodnu saglasnost i politički okvir usmjeren na očuvanje mira. Do sada su reforme, osim izmjena entitetskih ustava 2002. godine, uglavnom završavale bez uspjeha, dok reforma Oružanih snaga BiH iz 2005. godine pokazuje koliko strateški angažman međunarodnih aktera može doprinijeti institucionalnom razvoju BiH.

Pejanović identifikuje ključne prepreke efikasnoj provedbi reformi: korupciju i nepotizam, masovnu emigraciju mladih i stručnih kadrova te etnonacionalizam i političku fragmentaciju. Njihovo prevazilaženje zahtijeva institucionalne promjene, jačanje građanskog angažmana i koordiniranu međunarodnu podršku. U tom smislu, Dejtonski sporazum predstavlja temelj evropskih i euroatlantskih integracija, ali neuspjeh procesa do 2030. godine mogao bi dovesti do ekonomskog zastoja i jačanja nacionalističkih politika.

Jedan od instrumenata ubrzanja integracija jeste ugradnja evropske klauzule u Ustav BiH, koja omogućava harmonizaciju zakonodavstva s pravnom stečevinom EU, uz aktivno uključivanje Parlamentarne skupštine BiH. Pejanović predlaže koordiniranu strategiju EU i međunarodne zajednice koja uključuje sinhronizaciju administracije SAD i EU, povećanje pomoći za ispunjenje kriterija članstva, aktivno korištenje Bonnskih ovlaštenja OHR-a, formiranje ekspertno-analitičkog tima i godišnje izvještavanje Evropskog parlamenta o napretku reformi u Bosni i Hercegovini. Takav pristup osigurava funkcionalnu transformaciju političkog sistema i put ka punopravnom članstvu u EU.

U teorijskom okviru, Dahlova poliarhija i Huntingtonove tri faze tranzicije omogućavaju razumijevanje postdejtonskog pluralizma. Formalni pluralizam je uspostavljen kroz višestranačje i slobodne izbore, ali njegova suštinska funkcionalnost ostaje ograničena etnopolitičkom dominacijom. Konsolidacija pluralizma zahtijeva razvoj građanskog identiteta, jačanje nezavisnih institucija i transformaciju političke kulture, što predstavlja kontinuirani proces, a ne dostignuto stanje.

Pejanovićeve analize pružaju konceptualni okvir za kritički osvrt postdejtonske BiH, pokazujući kako složeni politički sistem, uprkos brojnim izazovima, kroz reforme i međunarodnu saradnju može izgraditi stabilnu budućnost u evropskoj porodici država, utemeljenu na građanskoj jednakosti, multietničnosti i evropskim vrijednostima.

Akademski doprinos i međunarodna perspektiva

Kroz dugogodišnju saradnju s Međunarodnim institutom za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES), akademik Mirko Pejanović ostvario je zapažen doprinos razvoju savremene politologije i međunarodnih studija. Njegov naučni opus obilježavaju tri ključne dimenzije: istraživačka inovativnost, međunarodna relevantnost i interdisciplinarni pristup.

Prvo, Pejanović kombinuje teorijsku analizu s empirijskim istraživanjem, fokusirajući se na postdejtonske reforme u Bosni i Hercegovini. Kroz detaljnu analizu institucionalnih struktura i procesa reformi, on razotkriva izazove političkog pluralizma i institucionalne kohezije, oslanjajući se na bogatu bazu podataka iz domaćih i stranih izvora.

Drugo, kroz regionalne i međunarodne rasprave o demokratizaciji, stabilizaciji i euroatlantskim integracijama, njegovi radovi povezuju teoriju i praksu. Pejanović dosljedno naglašava važnost razumijevanja Bosne i Hercegovine i Balkana u širem međunarodnom kontekstu, pri čemu lokalne specifičnosti i historijski kontinuiteti imaju ključno mjesto u oblikovanju političkih procesa.

Treće, njegov doprinos ogleda se u razvoju metodologije koja objedinjuje politološke, historijske, pravne i sociopolitičke aspekte. Ovaj interdisciplinarni okvir omogućava dublji uvid u postdejtonski sistem i služi kao osnova za formulaciju konkretnih politika usmjerenih na jačanje demokratskih institucija i funkcionalnosti države.

U okviru IFIMES-a, Pejanović ističe važnost empirijski utemeljene analize za pregled složenosti bosanskohercegovačkog institucionalnog okvira. Njegove studije omogućavaju prepoznavanje ključnih slabosti sistema, identifikaciju političkih izazova i formulaciju konkretnih preporuka za unapređenje demokratskih procesa i institucionalne stabilnosti.

Doprinos akademika Pejanovića nadilazi teorijske okvire – njegovi nalazi imaju mjerljiv utjecaj na političku praksu i međunarodne reforme. Njegova istraživanja primjenjuju se u radu organizacija poput UN-a, EU-a, NATO-a, OSCE-a, UNDP-a i drugih, potvrđujući da naučno zasnovana ekspertiza može imati stvaran i trajan učinak u postkonfliktnim i multietničkim društvima.

IFIMES i regionalni naučni uticaj

Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) iz Ljubljane predstavlja jedno od ključnih istraživačkih središta jugoistočne Evrope. Kroz multidisciplinarne programe, institut je izgradio reputaciju centra izvrsnosti u međunarodnim odnosima, političkim naukama, sigurnosnim studijama i analizi historijskih i društvenih procesa Balkana i Bliskog Istoka. IFIMES aktivno doprinosi oblikovanju naučno utemeljenih politika, jačanju međunarodne akademske saradnje i praćenju regionalnih i globalnih dešavanja.

Pored naučnog doprinosa, Pejanović je doprinio međunarodnoj prepoznatljivosti IFIMES-a, predstavljajući institut na konferencijama i forumima širom svijeta. Njegov angažman učinio je institut relevantnim akterom u analizi postkonfliktnih društava, evropskih integracija i stabilizacije političkih sistema Balkana. Kroz radove i javne objave, Pejanović je promovisao političke i akademske studije u regiji, doprinoseći razvoju naučne infrastrukture i unapređenju istraživačkih procesa i standarda.

Zahvaljujući njegovom angažmanu, IFIMES je učvrstio položaj kao ključna platforma za naučno promišljanje, razmjenu iskustava i promociju regionalne saradnje, postajući referentna tačka za istraživače, studente i stručnjake zainteresovane za Balkan i Bliski Istok. Saradnja akademika Pejanovića s institutom doprinosi razvoju naučne zajednice jugoistočne Evrope i promociji univerzalnih vrijednosti u političkim i društvenim naukama.

ANU BiH АНУ БиХ

Strateška uloga u Savjetu IFIMES-a

Kao član Savjeta IFIMES-a, Pejanović je imao ključnu ulogu u definisanju strateškog smjera instituta i usmjeravanju njegovih naučnih prioriteta. Njegov angažman obuhvatao je kreiranje istraživačkih programa, institucionalni razvoj i jačanje međunarodne prepoznatljivosti instituta.

Pejanović je inicirao i koordinirao projekte fokusirane na političku stabilnost, demokratizaciju i integraciju balkanskih društava u širi evropski okvir. Programi su uključivali empirijska istraživanja koja nude konkretna rješenja za postkonfliktne izazove u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Kosovu i regionu.

Poseban doprinos ogleda se u razvoju metodologije političkog istraživanja koja integriše historijsku, politološku, sociološku i pravnu analizu s empirijskim studijama. Ovaj pristup omogućava identifikaciju institucionalnih slabosti, formulaciju preporuka za jačanje političkog pluralizma i institucionalne kohezije te podršku euroatlantskim integracijama. Interdisciplinarnost koju Pejanović promoviše ključna je za analizu multietničkih društava i postdejtonskih reformi.

Kroz mentorstvo mladih istraživača, radionice, okrugle stolove, seminare i međunarodne konferencije, Pejanović je osposobio novu generaciju stručnjaka u oblasti međunarodnih i političkih studija, doprinoseći institucionalnom jačanju IFIMES-a i formiranju mreže mladih akademika i istraživača. Njegov rad učvrstio je institut kao referentnu instituciju za analize reformi, integraciju u EU i NATO te multietničko upravljanje, spajajući akademski autoritet i praktičnu angažovanost.

Akademski doprinos i međunarodna afirmacija

Pejanović je kroz objavljene radove i predavanja jačao međunarodnu prepoznatljivost IFIMES-a i promovirao akademske studije Balkana u globalnom kontekstu. Njegova istraživanja kombinuju teorijsku analizu, historijsku perspektivu i praktično iskustvo u politici, s fokusom na postdejtonsku Bosnu i Hercegovinu, institucionalni razvoj, politički pluralizam i multietničko upravljanje.

Među značajnijim radovima izdvajaju se: "Ideje za promjene političkog ustrojstva BiH" (2005), "Geneza razvoja političkog pluralizma u BiH" (2006), "Integracija BiH u EU i NATO" (2011), "Politički pluralizam i parlamentarna demokratija u BiH" (2013), "Izgradnja mira u BiH i ubrzanje integracije u EU i NATO" (2018), "ZAVNOBiH i kontinuitet razvoja državnosti BiH" (2024), "Značaj Dana nezavisnosti BiH" (2025). Ovi radovi pokazuju kako akademska istraživanja mogu direktno uticati na reforme, euroatlantsku integraciju i jačanje demokratskog pluralizma u postkonfliktnim društvima.

Pejanović je aktivno promovisao regionalne studije, šireći fokus IFIMES-a s Bosne i Hercegovine na cijeli Balkan, uključujući analizu postdejtonskih reformi i euroatlantskih integracija u susjednim državama. Redovno je učestvovao na

međunarodnim konferencijama, seminarima i okruglim stolovima, dijeleći iskustva i najbolje prakse u multietničkom upravljanju i postkonfliktnim reformama.

Poseban doprinos ogleda se u povezivanju nauke i politike, gdje njegova istraživanja služe kao podloga za praktične političke odluke, institucionalne reforme i kreiranje politika. Za višedecenijski doprinos nagrađen je među ostalim Nagradom za životno djelo IFIMES-a, a njegov intelektualni i naučni opus istaknut je i od strane počasnog predsjednika instituta Stjepana Mesića koji je istakao: "Akademik Pejanović je intelektualac čiji doprinos jačanju demokratije i multietničkog društva u Bosni i Hercegovini predstavlja vrijedan primjer akademskog i društvenog angažmana".

Kroz radove, istraživanja, predavanja i savjetodavni angažman, Pejanović je učvrstio IFIMES kao platformu za rigorozna istraživanja, analize reformi i multietničkog upravljanja, stvarajući mostove između naučne zajednice i politike, lokalnog iskustva i međunarodnog znanja. Njegov interdisciplinarni i pragmatični pristup omogućava trajni uticaj na teoriju, empirijske studije i praktičnu primjenu u politici.

Zaključak i preporuke

Akademik Mirko Pejanović, kroz akademsku i političku karijeru, posebno u saradnji s Međunarodnim institutom za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES), dao je značajan doprinos razumijevanju političkog razvoja Bosne i Hercegovine, implementacije reformi i jačanju demokratskog pluralizma. Njegov rad integriše teorijsku analizu, empirijska istraživanja i praktično iskustvo u državnoj politici, omogućavajući interdisciplinarnu refleksiju i kritičko sagledavanje složenih društveno-političkih procesa.

Pejanović naglašava ključnu ulogu Evropske unije u provođenju principa Dejtonskog sporazuma i integraciji zemalja zapadnog Balkana u euroatlantske strukture, ističući potrebu za novim strategijama i aktivnijim pristupom kako bi se ubrzao proces evropske integracije Bosne i Hercegovine. Unutrašnji politički konflikti, prema njegovom mišljenju, ugrožavaju ne samo unutrašnji mir već i stabilnost regije i šireg evropskog konteksta.

Njegovi ključni doprinosi obuhvataju analizu političkog razvoja i kontinuiteta državnosti kroz historijske institucije, proučavanje postdejtonskih reformi i jačanje građanskih političkih stranaka, transparentnih institucija i funkcionalnog političkog pluralizma. Interdisciplinarni pristup, koji kombinuje politologiju, sociologiju, međunarodne odnose, pravnu teoriju i historijsku analizu, omogućava sveobuhvatan uvid u političke procese Bosne i Hercegovine i Balkana i komparativni pregled drugih postkonfliktnih društava.

Saradnja s IFIMES-om, uključujući rad u Savjetu instituta, okrugle stolove, predavanja, međunarodne konferencije, mentorstvo mladih istraživača i kreiranje istraživačkih programa, dodatno je osnažila međunarodnu prepoznatljivost instituta i njegovu akademsku ulogu. Za buduća istraživanja preporučuje se detaljna analiza

dugoročnih efekata reformi na funkcionalnost institucija, komparativno ispitivanje institucionalne kohezije i uloge međunarodnih aktera te proučavanje doprinosa građanskih stranaka u smanjenju etno-nacionalnih tenzija i jačanju inkluzivnog odlučivanja.

Naučni opus akademika Pejanovića pokazuje kako politika i naučna ekspertiza mogu integrisano djelovati u oblikovanju odgovorne i funkcionalne države. Njegove analize reformi i multietničkog upravljanja pružaju temelj za informirane političke odluke, dok vizija punopravnog članstva Bosne i Hercegovine u EU i NATO otvara put ka stabilnom, demokratskom i modernom društvu. Sveukupno, njegov doprinos postavlja standard za buduća istraživanja i politički angažman u regiji, demonstrirajući kako akademska ekspertiza može oblikovati javno dobro, podržati državnost i promovisati multietnički suživot te euroatlantske integracije, čime postaje model za buduće generacije političara i naučnih istraživača.

Literatura

Arnautović, Suad (1996) *Izbori u BiH 1990. Analiza izbornog procesa*, Promocult, Sarajevo.

Bećirović, Zijad (2020) 25 Years After the Dayton Peace Agreement – Way Ahead, European Perspectives − *International Scientific Journal on European Perspectives*, vol. 11, n. 1 (19), 141-168.

Begić, Kasim I. (1997) *Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog mirovnog sporazuma*, Bosanska knjiga, Sarajevo.

Dahl, Robert A. (1971) *Polyarchy: Participation and Opposition*, Yale University Press.

Domazet, Anto et al. (2020) *Održivost emigracija iz Bosne i Hercegovine*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Sarajevo.

Efendić, Adnan; Hadžiahmetović, Azra (2015) *Post-war economic transition in Bosnia and Herzegovina – A challenging transformation*. U: Keil, Soeren; Pery, Valery (ur.) State-Building and Democratization in Bosnia and Herzegovina, Ashgate, 70-89.

EU Delegation in BiH. (2024). *Economic Reforms and EU Accession*.

Filipović, Muhamed (1997) *Bosna i Hercegovina: najvažnije geografske, demografske, historijske, kulturne i političke činjenice*, Compact, Sarajevo.

Cvitković, Ivan; Pejanović, Mirko (ur.) (2017) *Geopolitičke promjene u svijetu i Evropi i položaj Bosne i Hercegovine. Zbornik radova. Okrugli stol, Sarajevo, 8. decembra/ prosinca 2016. godine*, Posebna izdanja CLXXI, Odjeljenje društvenih nauka 8, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Haas, Ernst B. (2023) *Dynamics of International Relations*, Legare Street Press.

Huntington, Samuel P. (1991) *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*, University of Oklahoma Press, Norman.

Ibrahimagić, Omer (2009) Državno-pravni i politički razvitak Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

IFIMES (2023) *Academician Mirko Pejanović, recipient of the Lifetime Achievement Award*. https://www.ifimes.org/en/press-releases/academician-mirko-pejanovic-recipient-of-the-lifetime-achievement-award/5232

Imamović, Mustafa (2014), *Historija države i prava Bosne i Hercegovine*, University Press, Sarajevo.

Kovač, Nikola (1999) *Pregovor*, u: Pejanović, Mirko, Bosansko pitanje i Srbi u Bosni i Hercegovini, Bosanska knjiga, Sarajevo, 7-12.

Lehmbruch, Gerhard (1969) *Konkordanzdemokratie im internationalen System*, U: Czempiel, Ernst-Otto (ur.) Die anachronistische Souveränität. Zum Verhältnis von Innen- und Außenpolitik, Politische Vierteljahresschrift Sonderheft 1, Westdeutscher Verlag, Opladen, 139-163.

Lijphart, Arend (1977) *Democracy in Plural Societies. Comparative Exploration*, Yale University Press, New Haven – London.

Lukšič, Igor (2022) Politologija v Republiki Sloveniji: 60 let institucionalizacije, *Teorija in praksa*, god. LIX, br. 1, 195-221.

ANU BiH
АНУ БиХ

SCIENTIFIC CONTRIBUTION OF ACADEMICIAN PROF. DR. MIRKO PEJANOVIĆ THROUGH COOPERATION WITH THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MIDDLE EASTERN AND BALKAN STUDIES (IFIMES)

Zijad Bećirović

Associate Professor, Director
International Institute for Middle East and Balkan Studies (IFIMES), Ljubljana
zijad.becirovic@ifimes.org

Abstract: Academician Prof. Dr. Mirko Pejanović represents one of the key figures in contemporary political science and international studies in Bosnia and Herzegovina. Through his long-standing cooperation with the International Institute for Middle East and Balkan Studies (IFIMES) in Ljubljana, Pejanović has significantly contributed to the research of post-Dayton reforms, institutional development and political pluralism in BIH and the wider Balkan context. This paper analyzes his scientific work, his contribution to strengthening academic dialogue and institutional cooperation through IFIMES. Special emphasis is placed on the integration of theory and practice, the ethical approach to political action, and the mentoring and advisory role that Pejanović plays in the education of new generations of political scientists and leaders.

Keywords: Mirko Pejanović, IFIMES, Bosnia and Herzegovina, ZAVNOBiH, Dayton peace agreement, political science, politics